ΓΑΛΛΙΑ: Ο χρόνος ὑπὲρ τῆς ἀριστερᾶς

ΑΡΧΙΣΕ Ο ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟΣ ΠΥΡΕΤΟΣ

ΠΑΡΙΣΙ. Ἡ πιὸ μακρὰ προεκλογικὴ ἐκστρατεία εἶναι αὐτὴ ποὺ περνᾶ τώρα ἡ Γαλλία. Ἡ πιὸ μακρὰ καὶ ἡ πιὸ κρίσιμη. Ὁ ριμένοι πολιτικοὶ ἡγέτες καὶ κυρίως ὁ πρόεδρος Ζισκάρ Ντ' Ἐσταίν, ἤθελαν νὰ τὴν ἀποφύγουν, διότι σέ προεκλογική περίοδο, μιὰ κυβέρνηση, δὲν μπορεῖ νὰ κινηθεῖ ἄνετα καὶ ἐλεύθερα: Πρέπει νὰ προσέξη τὴ δραστηριότητά της καὶ νὰ τὴν περιορίσει, ὥστε νὰ ἀποφύγει λάθη, ποὺ θὰ ἐκλόνιζαν τὴ θέση της. Ἀντίθετα γιὰ τὴν ἀντιπολίτευση ἡ προεκλογικὴ περίοδος προσφέρεται σέ ἐκμετάλλευση: Μπορεῖ νὰ μιλᾶ σέ σκληρὴ γλῶσσα νὰ ἀναθεμαίνει πάση νὰ ὑποκινεῖ ἀπεργίες καὶ διαδηλώσεις.

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς ἀντιλήψεις ποὺ ἔχουν οἱ Γάλλοι πολιτευόμενοι γιὰ τὴ σημερινὴ περίοδο τῆς Γαλλίας καὶ τὴν τακτικὴ τῶν κομμάτων ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ἡ χώρα περνᾶ τὴν προεκλογική της περίοδο, ποὺ θὰ εἶναι μακρά, ἐπίπονη καὶ ὀξύτατη, ἀφοῦ θὰ κρίνει αὐτὴ τὴ φορά, ἡ ψῆφος τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ, ἂν ἡ Ἀριστερὰ πρέπει νὰ μπεῖ στὴν κυβέρνηση ἢ ὄχι.

ΕΚΠΛΗΞΕΙΣ;

Οἱ σφυγμομετρήσεις τῆς κοινῆς γνώμης κάνουν λόγο γιὰ ἀλλαγὴ στὸ πολιτικὸ κλίμα τῆς χώρας, μετὰ τὴν ἐπικράτηση τῆς Ἀριστερᾶς στὶς πρόσφατες δημοτικὲς ἐκλογὲς καὶ μάλιστα στὰ δύο τρίτα τῶν μεγάλων πόλεων. Ἐκφράζεται δέ η γνώμη ὅτι, ἂν συνεχισθεῖ ἡ διαίρεση τῆς «πρώην πλειοψηφίας», δὲν ἀποκλείονται ἐκπλήξεις στὶς προσεχεῖς βουλευτικὲς ἐκλογές.

Οἱ νέοι ὑπουργοὶ καὶ ὁ πρόεδρος Ζισκάρ Ντ' Ἐσταίν, ἀναγνωρίζουν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικοὶ στὴν πολιτική τους καὶ κυρίως νὰ μὴ στενοχωροῦν τὴν Ντεγκωλλική παράταξη καὶ τὸν ἡγέτη της, κ. Σιράκ, ὥστε νὰ διευκολυνθεῖ μιὰ πιθανὴ συνεργασία στὴν προσεχῆ προεκλογικὴ ἀναμέτρηση. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι, ὁ κ. Ντ' Ἐσταίν, ἤδη ἔκανε μιὰ σημαντικὴ ὑποχώρηση διότι ὑποχρέωσε τὸν πρωθυπουργό σέ παραίτηση καὶ σέ ἀνασχηματισμὸ τῆς κυβερνήσεώς του, μέ ἐλαστικώτερη οἰκονομική πολιτική καὶ μὲ ἐφαρμογὴ ὁρισμένων ὑποδείξεων τῶν Ντεγκωλλιστῶν.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι σέ ὅλο τὸν κόσμο προκάλεσε ἐντύπωση τὸ ἀποτέλεσμα τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν στὴ Γαλλία, καὶ ὅλοι παρακολουθοῦν μὲ ζωηρὰ ἐνδιαφέρον τὶς ἐξελίξεις τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς: Διότι, γιὰ πρώτη φορὰ διαγράφεται τὸ ἐνδεχόμενο νὰ κερδίσει ἡ Ἀριστερὰ τὴν πλειοψηφία στὴ Βουλή.

Ἡ γαλλική κυβέρνηση ἔχει ἐπίγνωση τῶν δυσκολιῶν καὶ τοῦ κινδύνου καὶ γνωρίζει ὅτι ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματός της, θὰ ἐξαρτηθοῦν πολλά. Ὁ Γάλλος πρόεδρος ὅμως δὲν θέλει νὰ ἀλλάξει διόλου τὴ στρατηγική του καὶ ἐπιθυμία του εἶναι νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν αὐτὸ οἱ Ντεγκωλλικοί, ὥστε νὰ ἀρχίσει νὰ περιορίζεται τὸ χάσμα ποὺ χωρίζει τὴν παράταξη τῆς πλειοψηφίας. Ἡ στρατηγική τοῦ κ. Ζισκάρ Ντ' Ἐσταίν εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

Μιὰ κυβέρνηση περισσότερο οἰκονομικο—τεχνοκρατική ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ διαχειρισθεῖ τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα ἀλλὰ ποὺ θὰ δώσει του τοὐχρονα τὴ δυνατότητα στοὺς πολιτικούς νὰ ἔχουν πιὸ ἐλεύθερα τὰ χέρια τους γιὰ νὰ κινηθοῦν σέ μιὰ καλύτερη ὀργάνωση τοῦ προεκλογικοῦ ἀγώνα. Αὐτὸ ἀκριβῶς δείχνει πόσο δύσκολη θὰ εἶναι ἡ μάχη ποὺ ἄρχισε ἤδη.

Ἀλλὰ οἱ διαπιστώσεις τῶν ἰνστιτούτων σφυγμομετρήσεως τῆς κοινῆς γνώμης καὶ μερικῶν δημοσιογράφων εἶναι ὅτι οἱ Γάλλοι θέλουν πραγματικὴ ἀλλαγή. Προχθὲς μόλις, τὸ πρακτορεῖο σφυγμομετρήσεως τῆς κοινῆς γνώμης, γιὰ λογαριασμὸ τῆς ἐφημερίδας «Φράνς Ντιμάνς», ἀνέφερε ὅτι ἡ δημοτικότητα τοῦ σοσιαλιστῆ ἡγέτη κ. Φρανσουὰ Μιττεράν ἔχει ἐνισχυθεῖ.

Τὸ μεγάλο ἐρώτημα εἶναι: οἱ Γάλλοι, ποὺ θέλουν μιὰ πολιτική, κοινωνικὴ μεταβολὴ στὴ Γαλλία, θὰ μπορέσουν νὰ δώσουν τὴν πλειοψηφία στὴν Ἀριστερά; Ὁ Γάλλος πρωθυπουργός, κ. Μπάρ λέει ὅτι ἡ διάσπαση τῆς πλειοψηφίας ἀποτελεῖ σήμερα τὸν μεγάλο κίνδυνο ἀναγνωρίζει ὅμως ὅτι οἱ Γάλλοι δὲν υἱοθετοῦν τὸ πρόγραμμα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς του διότι βλέπουν ὅτι ἡ ἀνεργία ἐξακολουθεῖ νὰ αὐξάνει καὶ ὅτι ὁ πληθωρισμὸς δὲν περιορίζεται διόλου.

Τὰ κόμματα τῆς πλειοψηφίας προσπαθοῦν νὰ παραμερίσουν τὶς διαφορές τους καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν μὲ ἕνα νέο σύμφωνο πλειοψηφίας μπροστὰ στὸ γαλλικὸ λαό. Ἐπειδὴ ὅμως μεσολάβησε ἡ διάσπαση, εἶναι πιθανὸν οἱ Γάλλοι ψηφοφόροι νὸ μὴ δώσουν πίστη στὸ «σύμφωνο τῆς πλειοψηφίας» καὶ νὰ προτιμήσουν αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ «Κοινὸ Πρόγραμμα» τῶν Σοσιαλιστῶν —Κομμουνιστῶν ποὺ ὑπόσχεται ὡρισμένες ἀλλαγὲς στὸ οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ σύστημα καὶ ὁρισμένες ἐθνικοποιήσεις.

ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ;

Ὁπωσδήποτε, μπροστὰ στὸν κίνδυνο νὰ ἀποκτήσει ἡ Γαλλία κυβέρνηση τῆς Ἀριστερᾶς τόσο οἱ Ντεγκωλλικοὶ ὅσο καὶ οἱ ὁπαδοὶ τῶν Δημοκρατικῶν Ἀνεξαρτήτων τοῦ προέδρου κ. Ζισκάρ Ντ' Ἐσταίν, πρέπει νὰ βροῦν μιὰ κοινὴ βάση συμφωνίας καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν μπροστὰ στὸν ψηφοφόρο ἑνωμένοι, ἀλλὰ καὶ ἀποφασισμένοι νὰ δραστηριοποιηθοῦν γιὰ νὰ βγάλουν τὴ χώρα ἀπὸ τὴ σημερινὴ κρίση της. Ἐδῶ ὑπάρχουν δυὸ ἐρωτηματικά:

1) Ἂν θὰ κατορθώσουν νὰ συμφωνήσουν καὶ νὰ ἐμφανισθοῦν σὰν μιὰ συμμαχία τῶν ἀστικῶν κομμάτων.

2) Ἂν θὰ μπορέσουν νὰ πείσουν τοὺς Γάλλους ὅτι εἶναι πραγματικὰ ἀποφασισμένοι νὰ κάνουν ἀλλαγὲς καὶ τί εἴδους ἀλλαγὲς θὰ εἶναι αὐτές.

Οἱ δυὸ παρατάξεις τῆς πρώην πλειοψηφίας, τοῦ Ζισκάρ Ντ' Ἐσταίν καὶ τοῦ κ. Σιράκ, ἔχουν συγκεντρώσει τὴν προσοχή τους καὶ τὸν πολιτικό τους ἀγώνα σέ δυὸ στοιχεῖα, ποὺ νομίζουν ὅτι τὸ ἕνα συμπληρώνει τὸ ἄλλο: Τὸ πρῶτο εἶναι οἱ μεταρρυθμίσεις καὶ καινοτομίες ποὺ ὑπόσχεται νὰ κάνει γιὰ νὰ ἀλλάξει τὴ Γαλλία.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ,

Τὸ δεύτερο ἐμφανίζεται μὲ τὴ σημαία τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ καὶ δημιουργεῖ προβλήματα ἀκόμη καὶ μέσα στὴν Ντεγκωλλική παράταξη, ὅπου πολλοὶ θεωροῦν ὅτι ὁ ἀντικομμουνισμὸς εἶναι τώρα πιὰ μιὰ στεῖρα καὶ ἀρνητικὴ ὑπόθεση καὶ ὅτι δὲν θὰ ὀφελήσει τοὺς Ντεγκωλλικούς.

Ὁρισμένοι μάλιστα, ἀπὸ αὐτούς, λένε ὅτι ἂν ὁ Ντέ Γκώλ, ζοῦσε σήμερα θὰ προχωροῦσε, σέ ὁρισμένες μεταρρυθμίσεις, ὅπως εἶναι ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐργατῶν στὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ θὰ συνεργαζόταν γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἢ καὶ γιὰ ἄλλα θέματα οἰκονομικῆς πολιτικῆς μὲ τὴν Ἀριστερά.

Ἐπιθυμία τοῦ προέδρου Ζισκάρ Ντ' Ἐσταίν εἶναι νὰ μὴ χωρισθεῖ ἡ Γαλλία σέ δυὸ κύρια ἀντιμαχόμενα στρατόπεδα: ἔχει τὴ γνώμη ὅτι οἱ Ντεγκωλλικοὶ θὰ συγκεντρώσουν τὴν πλειοψηφία καὶ ὅτι ὁ ἴδιος θὰ μπορέσει νὰ σχηματίσει μιὰ παράταξη Κέντρου, μὲ προοπτικὴ προσεδευτικῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταβολῶν. Συνεπῶς καὶ ἂν δὲν συνεργασθεῖ ἐκλογικὰ μὲ τοὺς Ντεγκωλλικούς, θὰ μποροῦσε νὰ τοὺς καλέσει σέ μιὰ κυβερνητικὴ σύμπραξη καὶ συμμαχία ἀργότερα. Ἂν, λοιπὸν δὲν μπορέσει νὰ ἀνασυγκολληθεῖ ἡ πρώην πλειοψηφία, τουλάχιστον θὰ ὑπάρξουν τρεῖς παρατάξεις. Μέ ἄλλα λόγια, ὁ κ. Ζισκάρ θεωρεῖ ὅτι θὰ βγεῖ ὁπωσδήποτε κερδισμένος ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη αὐτή.

Ὡστόσο, τὰ μηνύματα μιλοῦν περὶ ἀνόδου τῆς Ἀριστερᾶς στὶς πόλεις καὶ στὴν ὕπαιθρο. Ἂν ἡ Ἀριστερὰ συγκεντρώσει τοὺς ὁπαδούς τῶν λεγομένων «οἰκολογικῶν ὀργανώσεων», ποὺ θέλουν μιὰ Γαλλία χωρὶς μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος καὶ χωρὶς πυρηνικὰ ἐργοστάσια, ἂν μαζὶ μὲ τὴν Ἀριστερὰ ψηφίσουν καὶ οἱ διαφωνοῦντες Ντεγκωλλικοὶ τότε ἴσως ἡ Γαλλία νὰ ἀλλάξει πρόσωπο στὶς ἐκλογὲς τῆς προσεχοῦς ἀνοίξεως.

Ὁ Γάλλος πρόεδρος δὲν θεωρεῖ τὴ μάχη χαμένη. Πιστεύει τοῦτο: Οἱ Ντεγκωλλικοὶ θὰ κερδίσουν σύσσωμη τὴ Δεξιά, τὸ δικό του κόμμα θὰ κερδίσει τὸ Κέντρο καὶ ἡ Ἀριστερὰ δὲν θὰ μπορέσει, ὑπὸ συνθῆκες κατάλληλες, νὰ εἰσχωρήσει στὸ χῶρο τῶν μικροαστῶν καὶ κυρίως τῆς ἀπροσανατόλιστης μάζας. Ὑπολογίζει, ἐπίσης, ὅτι σέ πολλὲς χῶρες τοῦ κόσμου, εὐρωπαϊκὲς καὶ μὴ ἀπὸ τὴ Σουηδία, τὸ Βέλγιο καὶ τὴ Γερμανία ὡς τὴν Ἰνδία, σημειώθηκε στροφὴ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ὅτι δέν εἶναι ἀναπόφευκτο νὰ συμβεῖ τὸ ἀντίθετο φαινόμενο στὴ Γαλλία.

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΡΕΧΕΙ

Ὁ συλλογισμὸς εἶναι σωστὸς ἀλλὰ ὑπὸ μιὰ τρομερὴ προϋπόθεση. Ὅτι δηλαδὴ ὁ πρόεδρος θὰ μπορέσει νὰ βελτιώσει τὴν κατάσταση τῆς οἰκονομίας καὶ νὰ ἀνακουφίσει τὶς μάζες ἀπὸ τὶς δυσχέρειες ποὺ ἀντιμετωπίζουν μέσα στὴν ὑφισταμένη κατάσταση τῆς ἀνεργίας καὶ τοῦ πληθωρισμοῦ, ποὺ πλήττουν τὴ Γαλλία αὐτὴ τὴ στιγμή. Καὶ ὁ χρόνος τρέχει.

ΑΙΤΗΜΑ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ

Περίοδος μεταβολῶν στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη

ΠΑΡΑ ΤΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΠΙΡΡΟΗ

ΒΙΕΝΝΗ (Ἰδ. Ὑπ.). Ἡ ἀνατολικὴ Εὐρώπη, φαίνεται νὰ εἰσέρχεται σὲ μία περίοδο ἀναταραχῆς καὶ ἀνησυχίας, ἔπειτα ἀπὸ σχετικὴ ἠρεμία, καὶ γαλήνη ἀρκετῶν ἐτῶν. Ἡ ἀντίθεση πρὸς τὰ καθεστῶτα ἀναφαίνεται πάλι καὶ ἀναζωπυρώνεται μὲ νέες καὶ περισσότερο ἀπροκάλυπτες καὶ «ἀνοικτὲς» μορφές. Ὄχι λίγες δὲ ἀπὸ τὶς κυβερνήσεις τῶν χωρῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης δείχνουν ἤδη σημεῖα νευρικότητος καὶ ἀνησυχίας.

Τὶ βάθος καὶ τὶ ἔκταση ἔχει ἢ μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ κύμα φιλελευθερισμοῦ στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη; Καὶ μπορεῖ ἄραγε νὰ φθάση μέχρι σοβαρῆς ἀναταραχῆς καὶ νὰ δημιουργήσει κατάσταση ἀστάθειας;

Κοινὸς παρονομαστὴς καὶ κοινὸ χαρακτηριστικὸ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς περιοχῆς εἶναι ἡ κάποια ἀπογοήτευση καὶ διάψευση ἐλπίδων, τόσο στὸν πολιτικό, ὅσο καὶ στὸν οἰκονομικὸ τομέα. Ἔστω καὶ σὲ βαθμὸ ποὺ ποικίλλει ἀπὸ χώρα σὲ χώρα. Μετὰ τὴν βίαιη ματαίωση τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ πειράματος στὴν Τσεχοσλοβακία τὸ 1968 καὶ τὶς ἀπεργίες τοῦ 1970 στὴν Πολωνία, οἱ περισσότερες κυβερνήσεις τῶν χωρῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἀκολουθώντας τὸ σοβιετικὸ πρότυπο, ἔδωσαν προτεραιότητα στὴν παραγωγὴ καταναλωτικῶν ἀγαθῶν, στὰ προγράμματα στεγάσεως, καὶ στὴν βελτίωση τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐργαζομένων, ἐνῶ παράλληλα, ἔκαναν ἐμπορικὰ «ἀνοίγματα» πρὸς τὴν Δύση, διευρύνοντας τὶς ἐμπορικὲς καὶ οἰκονομικὲς συναλλαγὲς των μὲ αὐτήν.

Ἐλπίζαν ὅτι ἔτσι, δηλαδὴ μὲ τὴν βελτίωση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, καὶ τῶν ὅλων συνθηκῶν διαβιώσεως, οἱ λαοὶ τῶν οἰκείων χωρῶν θὰ ἔπαυαν βαθμηδὸν νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ πολιτικὴ μεταβολὴ ἢ ἐξέλιξη καὶ θ' ἀπερροφῶντο στὴν βελτίωση τῆς ὑλικῆς στάθμης τῆς ζωῆς των.

Ἐπὶ ὡρισμένο χρονικὸ διάστημα, τὰ πράγματα ἐξελίχθηκαν ὄντως σύμφωνα μὲ τὴν προοπτικὴ αὐτή. Νέα πενταετὴ σχέδια ἐκπονήθηκαν καὶ ἄρχισαν νὰ ἐφαρμόζωνται τὸ 1971. Περισσότερο χρῆμα εἰσέρρευσε στὰ θυλάκια τῶν περισσότερων στρωμάτων τοῦ πληθυσμοῦ καὶ περισσότερα ἀγαθὰ εἰσέρρευσαν (ἔστω καὶ μὲ βραδύτερο ρυθμὸ) στὰ καταστήματα. Ἡ ὕφεση στὶς σχέσεις Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ποὺ διαδέχθηκε τὸν ψυχρὸ πόλεμο φαινόταν νὰ προσωνίζεται καὶ κάποια πολιτικὴ χαλάρωση, στὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἀνατολικοευρωπαϊκῶν χωρῶν. Ἀκόμη, καὶ ἡ «κρίση τοῦ πετρελαίου» στὸ τέλος τοῦ 1973, ποὺ συγκλόνισε καὶ ἀναστάτωσε (δυσμενῶς) τὶς οἰκονομίες τῶν δυτικῶν καὶ γενικά, μὴ κομμουνιστικῶν χωρῶν, ἔφερε μερικὰ βραχυπρόθεσμα ὠφελήματα, στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Διότι, τὸ σοβιετικὸ πετρέλαιο δὲν ἀνατιμήθηκε μαζὶ μὲ τὸ ἀραβικό. Ἔμεινε φθηνὸ καὶ συνεπῶς, ὁ τιμάριθμος καταναλωτοῦ παρέμεινε σταθερὸς στὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη, ἐνῶ ἡ Δύση βυθιζόταν στὴν οἰκονομικὴ ὕφεση καὶ στὸν στασιμοπληθωρισμό. Πρᾶγμα, ποὺ παρεῖχε στοὺς προπαγανδιστὲς τῶν καθεστώτων τῆς περιοχῆς ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα δὲν παρέλειψαν, βέβαια, νὰ προβάλουν καὶ νὰ ἐπικαλεσθοῦν.

ΒΡΑΧΥΒΙΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

ΩΣΤΟΣΟ τὸ πλεονέκτημα αὐτὸ στάθηκε βραχύβιο. Ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1975 οἱ Ρῶσοι ἄρχισαν νὰ ὑψώνουν τὴν τιμὴ τοῦ πετρελαίου καὶ τῶν πρώτων ὑλῶν, μὲ προοπτικὴ νὰ φεύγουν τὰ ἐπίπεδα τιμῶν τοῦ ἀραβικοῦ πετρελαίου μέσα σὲ διάστημα μιᾶς πενταετίας.

Ἔτσι, καὶ ἂν ἀκόμη οἱ χῶρες τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἐπρόκειτο νὰ ἐξακολουθήσουν ν' ἀγοράζουν τὶς ἴδιες ἕως τώρα ποσότητες πετρελαίου τὸ τίμημα ποὺ θὰ καταβάλλουν τὸ 1978 θὰ εἶναι κατὰ 80% ὑψηλότερο τοῦ τιμήματος τῶν ἀρχῶν τοῦ 1975 (γιὰ τὶς ἴδιες ποσότητες).

Ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ ὁποία κατέβαλε ποσὸ ἀντίστοιχο σὲ 115.000.000 στερλινῶν γιὰ 10.000.000 τόννους σοβιετικοῦ πετρελαίου τὸ 1971 κατέβαλε ποσὸ ἰσοδύναμο πρὸς 418.000.000 στερλινῶν γιὰ 15.000.000 τόννους σοβιετικοῦ πετρελαίου, τὸ 1975. Ἀνάλογη ἀφαίμαξη ὑπέστησαν ἡ Ἀνατολικὴ Γερμανία καὶ ἡ Οὐγγαρία.

Μολονότι οἱ Ρῶσοι πληρώνουν τώρα ἀκριβότερα τὰ εἴδη βιομηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ ποὺ ἀγοράζουν ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη, τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ ἀρκετὸ ἀντιστάθμισμα τῆς ἀνατιμήσεως τοῦ σοβιετικοῦ πετρελαίου καὶ τῶν συνεπειῶν της. Ἔγιναν πολλὲς παρασκηνιακὲς συζητήσεις καὶ σημειώθηκαν πολλὲς διχοστασίες σχετικὰ μὲ τὸ ὅλο σύστημα τιμῶν. Ἐπιπλέον μάνθηκε, δηλαδὴ ὅτι, μὲ τὸ σύστημα αὐτό, οἱ λαοὶ τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης θὰ πλήρωναν τελικῶς τὰ καταναλωτικὰ ἀγαθὰ σὲ τιμὲς ἀνώτερες τοῦ διεθνοῦς ἐπιπέδου. Ἐπιπροσθέτως οἱ χῶρες τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης πληρώνουν «χαράτσι», τὸ ὁποῖο συνίσταται στοὺς ἐπαχθεῖς γι' αὐτὲς ὅρους ὑπὸ τοὺς ὁποίους ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση ἐκμεταλλεύεται τὶς πρῶτες ὕλες των. Καὶ δὲν φαίνεται ὅτι καὶ ἐφεξῆς θὰ ἀποκομίσουν τὰ κέρδη ποὺ θὰ ἤθελαν καὶ θὰ ἐδικαιοῦντο ν' ἀποκομίσουν ἀπὸ τὴν πώληση τῶν ὑλῶν αὐτῶν. Τὰ πράγματα ἐπιδεινώθηκαν γιὰ τὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη, ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ ἀπορροφητικότης τῶν δυτικῶν ἀγορῶν μειώθηκε, ἐξαιτίας τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως ποὺ ἔπληξε τὴν Δύση, ἐνῶ οἱ τιμὲς τῶν εἰσαγομένων στὴν ἀνατολὴ δυτικῶν προϊόντων ὑψώθηκαν ἀπότομα καὶ σίσθητά. Καὶ καθὼς τὰ δυτικὰ προϊόντα του εἰσάγονται στὶς χῶρες τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης εἶναι, κατὰ μέγα μέρος, κεφαλαιουχικὰ ἀγαθά, προοριζόμενα γιὰ βασικὰ καὶ μακροπρόθεσμα ἔργα, οἱ ἀνατολικοευρωπαϊκὲς χῶρες δὲν μποροῦν νὰ διακόψουν ἀπότομα τὴν εἰσαγωγή τους. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ διατάραξη τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου εἰς βάρος τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία βρίσκεται στὴν ἀνάγκη νὰ πληρώνη ταυτοχρόνως περισσότερα στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωση γιὰ τὴν προμήθεια πετρελαίου καὶ ἄλλων πρώτων ὑλῶν περισσότερα στὴν Δύση γιὰ τὴν προμήθεια κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν καὶ περισσότερα στοὺς ἴδιους τοὺς καταναλωτές της, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἀνατιμήσεων. Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ συστήματα διαχειρίσεως καὶ τιμῶν ποὺ δύσκολα ἐπιδέχονται μεταρρύθμιση καὶ μὲ τὸ πρόσθετο ἀτύχημα κακῆς ἐσοδείας σὲ ὡρισμένες χώρες καὶ ἐποχές.

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ

ΜΙΑ ἀπὸ τὶς συνέπειες τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς ἦταν νὰ περιέλθουν ἀρκετὲς χῶρες τῆς «Κομεκὸν» σὲ κατάσταση ὀφειλετῶν ἔναντι τῆς Δύσεως. Οἱ ἀκριβεῖς ἀριθμοὶ δὲν εἶναι γνωστοί, ἀλλὰ τὸ συνολικὸ παθητικὸ τῶν χωρῶν τῆς «Κομεκὸν» στὶς συναλλαγές των μὲ τὴν Δύση ὑπολογίζεται ὅτι αὐξήθηκε ἀπὸ 18 δισεκατομμύρια στερλινῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1975 σὲ 25 δισεκατομμύρια στερλινῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1976.

Τὸ ἕνα τρίτο τοῦ παθητικοῦ αὐτοῦ ἀνήκει στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωση, ἄλλο ἕνα τρίτο στὴν Πολωνία καὶ τὸ ὑπόλοιπο τρίτο στὶς ἄλλες χώρες τῆς «Κομεκὸν» μαζί. Σημαντικὸ μέρος τῆς παραγωγικῆς προσπάθειας τῶν χωρῶν αὐτῶν πρέπει τώρα νὰ διατεθεῖ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση καὶ ἐξόφληση τῶν χρεῶν αὐτῶν. Ὁ ἀντίκτυπος τῆς ἀρνητικῆς αὐτῆς ἐξελίξεως φαίνεται καὶ στὸ γεγονὸς ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῶν νέων πενταετῶν σχεδίων ποὺ ἄρχισαν τὸ 1976 ὑπολείπονται τῶν στόχων ποὺ εἶχαν ταχθεῖ, σὲ ὅλους σχεδὸν τοὺς τομεῖς. Οἱ κυβερνήσεις δὲ μερικῶν ἀπὸ τὶς ἀνατολικοευρωπαϊκὲς χῶρες παραδέχθηκαν ὅτι μειώθηκε ἡ ἀγοραστικὴ δύναμη (δηλαδὴ τὸ πραγματικὸ εἰσόδημα) πολλῶν οἰκογενειῶν, κατὰ τὸν περασμένο χρόνο. Βεβαίως, δὲν πρέπει νὰ ὑπερβάλει κανείς. Τὰ προβλήματα αὐτὰ δὲν προκαλοῦν αἰσθητή, ἢ σοβαρὴ δυσπραγία καὶ οἱ οἰκονομικὲς δυσκολίες τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, δὲν εἶναι μεγαλύτερες ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ Δύση. Συνδυάζονται, ὅμως, μὲ πολιτικὲς ἀπογοητεύσεις καὶ διαψεύσεις ἐλπίδων. Καὶ τὸ μίγμα αὐτὸ περιέχει κάποια ἐκρηκτικότητα. Ἡ ὕφεση στὶς σχέσεις Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐγέννησε ἀνάμικτες ἐλπίδες, τόσο στὶς κυβερνήσεις ὅσο καὶ στοὺς λαοὺς τῶν ἀνατολικοευρωπαϊκῶν χωρῶν. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἤθελαν μείωση καὶ χαλάρωση τοῦ συναγωνισμοῦ τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ «ἀνοίγματα» πρὸς τὴν Δύση. Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα, ὅμως, οἱ δρόμοι κυβερνήσεων καὶ λαῶν ἐχωρίζον το. Οἱ κυβερνήσεις ἤθελαν ηὐξημένη διεθνῆ ἀναγνώριση καὶ προσεκτικὰ ἐλεγχόμενες ἀνταλλαγὲς μὲ τὴν Δύση. Οἱ λαοὶ ἔλπιζαν ν' ἀποκτήσουν περισσότερες ἀτομικὲς ἐλευθερίες. Οἱ ἐλπίδες αὐτὲς τῶν ἀνατολικοευρωπαϊκῶν λαῶν ἐνισχύθηκαν ἀπὸ τὴν διάσκεψη τοῦ Ἑλσίνκι, τὸ 1975. Ἐκφράζονται δὲ τώρα μὲ περισσότερη — ἀδρότητα — καὶ μὲ ἀφετηρία τὴν «χάρτα '77» τῶν Τσεχοσλοβάκων διανοουμένων — γιὰ νὰ ἐπηρεασθῆ ἡ διάσκεψη τοῦ Βελιγραδίου, ὅπου θὰ γίνει ἀπολογισμὸς τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς συμφωνίας τοῦ Ἑλσίνκι.

Ἡ ψυχολογία αὐτὴ συνδυάζεται ὀργανικὰ μὲ τὴν ἐξασθένηση δύο σημαντικῶν ἐρεισμάτων τῶν ἀνατολικοευρωπαϊκῶν καθεστώτων — ἢ, μᾶλλον, προσχημάτων γιὰ τὸν περιορισμὸ τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν καὶ τὴν ἄσκηση δικτατορικῆς ἐξουσίας. Τὰ δύο αὐτὰ ἐρείσματα εἶναι ὁ ἐξωτερικὸς κίνδυνος καὶ ἡ «ἐπαναστατικὴ ἀνάγκαιο της». Ἄλλοτε — συγκεκριμένως δὲ κατὰ τὴν περίοδο τοῦ ψυχροῦ πολέμου — ὁ ἐξωτερικὸς κίνδυνος, ἐκπροσωπούμενος ἀπὸ τὴν Δυτικὴ Γερμανία καὶ τὸ ΝΑΤΟ, ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς ἐπιχείρημα γιὰ τὴν διατήρηση ἐπαγρυπνήσεως καὶ αὐστηρῶν ἐλέγχων στὸ ἐσωτερικό. Καὶ τὸ ἐπιχείρημα φαινόταν σὲ πολλοὺς σχετικὰ εὔλογο ἢ καὶ ἐν μέρει πειστικό. Ἡ ὕφεση, ὅμως ὅπως καὶ ἂν ἑρμηνευθεῖ, τοῦ ἀφαίρεσε τὴν πειστικότητά του. Προβάλλεται τώρα, ὡς ὑποκατάστατο, ἡ «ἀπειλὴ» τῆς «ἰδεολογικῆς διεισδύσεως καὶ διαβρώσεως». Ἀλλὰ μεγάλη μερίδα τῶν λαῶν τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης, κάθε ἄλλο παρὰ ὡς «ἀπειλὴ» βλέπουν αὐτὴν τὴν «διείσδυση». Καὶ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὸ «ἐπιχείρημα» δὲν ἔχει ἀπήχηση καὶ δὲν κινητοποιεῖ τὸ ἐθνικὸ αἴσθημα σὲ καμμία ἀνατολικοευρωπαϊκὴ χώρα.

Ὅσο γιὰ τὶς «ἀναγκαιότητες τοῦ ἐπαναστατικοῦ μετασχηματισμοῦ», κατὰ τὴν «μεταβατικὴ φάση πρὸς τὴν οἰκοδόμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ», ἀποτελοῦσαν ἄλλοτε εὔλογο πρόσχημα γιὰ κάθε λογῆς καταχρήσεις, ἀπὸ τὶς γνωστὲς παραδόξες δικῶν ἔως τὴν ἐπιβεβλημένη λογοκρισίας καὶ τὴν ἀστυνομεύση τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ λόγου. Ἀκόμη, καὶ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ δυσπραγία. Ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα περὶ «ἐπαναστατικῆς ἀναγκαιότητος» δὲν ἔχει πιὰ καμμία ἀπήχηση στὶς νεώτερες γενεές, οἱ ὁποῖες φρονοῦν καὶ αἰσθάνονται ὅτι οἱ σχετικὲς προθεσμίες ἔληξαν καὶ ἀπαιτοῦν ἀπὸ τὰ καθεστῶτα νὰ ἐκπληροῦν τὶς ὑποσχέσεις των γιὰ τὸ «χρυσὸ μέλλον». Θέλουν τὴν ὁλοποίηση τῶν ὑποσχέσεων, μὲ ἄλλες ἐυσίες, ἢ στερήσεις καὶ καταναγκασμούς